

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

אוצר לקוטי שיחות

מאת כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
שניאורסאהן
מליובאוויטש

פרישת ראה

י"ט כסלו
שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה

תוכן הענינים:

2.....	פתח דבר
3.....	הקדמה
5.....	מבוא
9.....	"אוצר לקוטי שיחות" פ' ראה - סוגיא בפרשה
16.....	סיכום

ב"ה

פתח דבר

הננו מוציאים לאור "אוצר לקוטי שיחות", והוא ליקוט מתוך ל"ט כרכי לקוטי שיחות לכ"ק אדמו"ר זי"ע, בעריכת מערכת "תורת חב"ד לבני הישיבות".

פרטי העריכה מופיעים בהקדמה.

תקוותנו שהלימוד בשיחות יעורר להמשיך ולעיין בכל השיחות שבסדרת לקוטי שיחות.

הוצאת ספרים קה"ת

י"ט כסלו ה'תשע"ו

הקדמה

בשבח והודיה לה' יתברך אנו מגישים בזאת לקהל לומדי התורה ומבקשיה
שלושה כרכים נוספים בסדרת "אוצר לקוטי שיחות - מהדורת בני הישיבות".

• • •

שלושים ותשעת כרכי ה"לקוטי שיחות" של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הם מים שאין להם סוף, שפע ביאורים ורעיונות בכל חלקי התורה. אך דוקא
בגלל השפע הרב בכמות ובאיכות, רבים הם המתקשים למצוא לעצמם נתיב
בים גדול ורחב זה, אם מתוך קושי למצוא נקודת התחלה ואם מתוך יראת
ההיקף העצום.

קיבלנו על עצמנו משימה לנסות להתגבר על קשיים אלו, ולהגיש לפני
הציבור התורני טעימה ראויה מה"לקוטי שיחות". לשם כך בחרנו לכל פרשה
ומועד שלוש שיחות, המייצגות שלושה תחומים כלליים שבהם עוסקות השיחות
שב"לקוטי שיחות":

א. פשוטו של מקרא - שיחה העוסקת בתחומים הקרובים לפשוטם של
דברים (בסוג זה נכללות רבות מהשיחות הנפלאות המבארות את פירוש
רש"י על התורה בדרך "פשוטו של מקרא", בשיטה החדשה שסלל רבנו
זי"ע);

ב. חסידות בפרשה - שיחה המבארת עניין מענייני הפרשה או המועד בדרך
החסידות ופנימיות התורה;

ג. סוגיא בפרשה - שיחה המבארת נושא עיוני, בגמרא או בהלכה, מענייני
הפרשה או המועד.

חשוב לציין שהשיחות כולן הן כתלמוד בבלי, הבלול מכל חלקי פרד"ס
התורה: בכל שיחה העוסקת בביאור הפשט או צוללת לעומקה של סוגיא -
יש גם ביאור עליפי חסידות, וכן להפך. ובכל זאת, עליפי רוב ניתן לחלק את
השיחות לשלושה סוגים אלו עליפי עיקר העניין הנידון בהן.

• • •

עמל רב השקענו בתרגום ללשון הקודש של השיחות שהופיעו במקורן באידיש (כשני שליש מהסדרה הנוכחית). הקפדנו על תרגום נאמן למקור - גם במקומות הקשים השתדלנו שלא לשנות, לא לעבד ולא לקצר, אלא להשאיר את הדברים "בלשון הרב". השינויים היחידים שביצענו הם פתיחת מאות ראשי תיבות ותיקון טעויות דפוס מוכחות.

עם זאת כמובן שהתרגום הוא על אחריות המערכת בלבד.

עלימנט להקל על הלומד, הוספנו לפני כל שיחה פתיח, ולאחר כל שיחה - סיכום ממצה.

בשיחות מהחלקים א'ד נוספו מראי מקומות לפסוקים ומאחז"ל ונסמנו על ידי אותיות.

• • •

ברצוננו להודות לחברי "ועד להפצת שיחות" על העמל הרב שהושקע עלי דים בהכנת הסדרה המקורית.

תורת חב"ד לבני הישיבות

זוהי הסיבה לכך שהבדלי הקדושה השתקפו בהפרשי גובה גשמיים דווקא במקדש ולא במשכן - שכן רק במקדש חדרה הקדושה אל תוך העולם הגשמי (ה"תחתונים"), ואילו במשכן הקדושה נשארה, כביכול, מעל לעולם הגשמי ומחוצה לו.

לפי האמור יתבאר הטעם לכך שקדושתו היתרה של קודש הקדשים לא באה לידי ביטוי בהפרשי גובה: ההבדל ברמת הקדושה יכול להשתקף בגובה גשמי רק כשהוא מוגבל; כשההבדל הוא לאין ערוך, כמו ההבדל בין קדושת קודש הקדשים לקדושת שאר חלקי המקדש - הוא אינו יכול לבוא לידי ביטוי בהפרש גובה גשמי, שהוא מוגבל מטבעו.

ניתן להסביר זאת גם על פי לשון הרמב"ם:

הרמב"ם מתאר את הפרשי הגובה מנקודת מבטו של האדם - "כשאדם נכנס... מהלך... ועולה" וכו'; בכך רומז הרמב"ם שהעלייה למקום קדוש יותר מביאה לידי התעלות גם באדם עצמו.

כל זאת - כשמדובר בדרגות הקדושה שלמטה מקודש הקדשים. כשאדם מגיע לדרגת קודש הקדשים - הוא הופך להיות "בטל במציאות"; בדרגה זו לא ניתן לדבר עוד על התעלות אישית ("מהלך... ועולה"), אלא רק על ביטול מוחלט ("כולו בשווה").

סיכום

מבוא

לקוטי שיחות - זהו השם הבלתי־יומרי שבו בחר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע לכנות את יצירתו התורנית המרכזית, המונה ל"ט כרכים על סדר התורה והמועדים. סדרה זו מכילה למעלה מאלף ביאורים מקיפים ומרובי עמודים, גדושים בשפע של הערות, השוואות ומראי־מקומות, העוסקים בכל מקצועות התורה.

"שיחות" אלה - כפי שהן מכונות בפשטות - הן מבחר מתוך כמות בלתי־נתפסת של דברי תורה שנשא רבנו זי"ע במשך למעלה מארבעים שנות נשיאותו, במהלך "התוועדיות" שנערכו בשבתות ובמועדים ושנמשכו שעות ארוכות. מדי שבוע בשבוע נבחרה שיחה מסוימת על־ידי צוות תלמידי־חכמים, ולאחר עריכה נמסרה לידו הקדושה של רבנו זי"ע לשם הגהה מדוקדקת ועריכה סופית על ידו, שכללה הוספות רבות. ברבות הימים כונסו "ליקוטים" שבועיים אלה לשלושים ותשעה כרכים.

השיחות כוללות חידושים, עיונים וביאורים בעניינים שונים ומגוונים: מהם - חידושים על דרך הנגלה, המבארים עניינים סתומים בש"ס, ברמב"ם או בשולחן ערוך ונושאי־כלי; מהם - ביאורי עניינים בפנימיות התורה, תורת הקבלה והחסידות, על־פי דרך חסידות חב"ד; מהם - ביאורים מחודשים בפירוש רש"י על התורה, על־פי הדרך החדשה שסלל רבנו זי"ע בלימוד "פשוטו של מקרא"; מהם - עיונים בדרך הדרוש והאגדה על מדרשי הפרשה והמועד; מהם - שימוש בענייני הפרשה או המועד לשם הפקת לקחים והנחיות להתמודדות עם העולם המודרני ואתגריו; ורובן ככולן של השיחות עוסקות ביותר מתחום אחד מאלו.

למותר להכביר מלים על גאונותו הכבירה של רבנו זי"ע המשתקפת מתוך השיחות - גאונות שצדה השני הוא פשטות, שכן חידושו הנפלאים של רבנו זי"ע מעוגנים היטב בפשוטם של דברים. פעמים רבות, לאחר שהברקה נפלאה שחידש רבנו זי"ע מאירה באור חדש את הסוגיא בש"ס, את ההלכה ברמב"ם או את פירוש רש"י על התורה - דומה על המעיין כאילו זהו פירוש הראשוני של הדברים, עד כדי תהייה כיצד עלה בדעתו לפרש את הדברים אחרת.

רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו ה"א:ד: המקדש כולו לא היה במישור, אלא במעלה ההר. כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית - מהלך עד סוף החיל בשווה, ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתי־עשרה מעלות... ומהלך כל עזרת הנשים בשווה, ועולה ממנה לעזרת ישראל, שהוא תחילת העזרה, בחמש־עשרה מעלות... ומהלך כל עזרת ישראל בשווה, ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה... ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח... ועולה משם לאולם בשתי־עשרה מעלות... והאולם וההיכל כולו בשווה.

מדברי הרמב"ם משמע שבניית המקדש "במעלה ההר" היא דרישה הלכתית מחייבת, ולא רק אילוץ הנובע מתנאי השטח. והדבר דורש ביאור - מדוע צריך המקדש להיבנות דווקא "במעלה ההר", בניגוד למשכן שהיה מישורי?

והביאור בזה:

הפרשי הגובה בין חלקי המקדש שיקפו את ההבדלים ביניהם בדרגת הקדושה - ככל שהמקום היה מקודש יותר, כך הוא עמד על קרקע גבוהה יותר. ולכן התקיימו הפרשים אלה רק במקדש ולא במשכן - שכן רק במקדש, שהיה בניין של קבע, חלה קדושה על הקרקע עצמה; המשכן, לעומת זאת, היה מבנה ארעי שנדד ממקום למקום, ולכן לא חלה קדושה על הקרקע שעליו עמד.

אלא שיש להקשות על הסבר זה: אם אמנם גובה הקרקע תלוי בקדושת המקום - מדוע לא היו מדרגות שהובילו לקודש הקדשים, שקדושתו גדולה בהרבה מקדושת שאר חלקי המקדש?

התשובה לכך - על־יסוד המבואר בתורת החסידות:

אחד ההבדלים בין המשכן למקדש הוא, שהמשכן נבנה בעיקרו מן הצומח (הקרשים) ומן החי (היריעות), ואילו המקדש נבנה בעיקרו מן הדומם - אבנים.

הבדל זה נובע מייסודיהם השונים של המשכן והמקדש: המשכן נועד בעיקרו לשקף את סדר השתלשלות העולמות, ולכן גם צורת המבנה היתה בהתאם לכך - חלקיו העליונים נעשו מחומרים נעלים יותר, ואילו חלקיו התחתונים - מחומרים נחותים יותר. המקדש, לעומת זאת, נועד להגשים את מטרת הבריאה - "דירה בתחתונים", ולכן הוא נבנה דווקא מסוג החומר הנחות ביותר - הדומם.

שיחותיו של רבנו ז"ע עוסקות, כאמור, במגוון נושאים רבים ושונים; אך יחד עם זאת, דומה שניתן למצוא עקרונות מרכזיים השזורים כחוט השני בתורתו של רבנו בכלל, ובסדרת "לקוטי שיחות" - בפרט. עקרונות אלה אינם חידושי של רבנו ז"ע, ומקורם טהור בדברי גדולי ישראל בכל הדורות; אולם רבנו ז"ע בשיחותיו הקדושות פיתח אותם לכדי משנה סדורה ומעמיקה, ויישמם בפועל ובשיטתיות כפי שלא עשה איש לפניו.

עקרונות אלו מיוצגים בשלושה ביטויים שהיו שגורים על פיו הקדוש של רבנו ביחס לתורתו הקדושה, ומופיעים מאות פעמים גם במסגרת "לקוטי שיחות": **תורה אחת, תורת אמת ותורת חיים**. שלושה ביטויים מוכרים ובסיסיים לכאורה, אך רבנו ז"ע מגלה בהם עומק לפנים מעומק.

א. תורה אחת

בתורה קיימת, לכאורה, חלוקה לתחומים רבים ושונים זה מזה, שלכל אחד דרכי לימוד משלו, כללים משלו וסגנון משלו: תורה שבכתב ותורה שבעלפה; נגלה שבתורה ופנימיות התורה; פשוטו של מקרא ומדרשו; הלכה ואגדה; פשט, רמז, דרוש וסוד.

אך אין אלה חלקים שונים ונבדלים, אלא רבדים מקבילים של תורה אחת, תואמים זה לזה ומלוכשים זה בתוך זה. התורה אינה מפוצלת לחלקים, אלא היא מופיעה ומתפרשת בכל עולם לפי כלליו והגדרותיו: בעולמו של "בן חמש למקרא" היא מופיעה כ"פשוטו של מקרא", ונלמדת על-פי כללי הפשט; ואילו בעולמות הדרוש והרמז, למשל, מופיעים אותם עקרונות עצמם בלבוש של דרוש או רמז. בהתאם לכך, כל פירוש בדרך פשוטו של מקרא - יש לו מקבילות בדרך הדרש וההלכה; כל שיטה או דעה בנגלה שבתורה - יש לה מקור בפנימיות התורה.

עיקרון זה בולט כמעט בכל שיחה ושיחה ב"לקוטי שיחות". אין כמעט שיחה שעיסוקה מוגבל לתחום אחד בלבד. הדבר בולט במיוחד בשיחות העוסקות ב"פשוטו של מקרא", שבהן מצוי לרוב שהביאור בדרך הפשט הופך לבסיס לביאורים מקבילים ברבדים אחרים בתורה - "עניינים מופלאים" בדרך הדרוש וההלכה, ואף "יינה של תורה" בדרך החסידות, כשפירטי הביאורים תואמים את הביאור בדרך הפשט. שיחות שעיקרן הוא ביאור בש"ס או ברמב"ם - מסתיימות אף הן בביאור מקביל בדרך הדרוש והחסידות.

והוא הדין בתחומים שונים שבכל רובד בפניעצמו: אם ישנם שני תנאים, אמוראים או פוסקים החולקים זה עם זה, גם בתחומים שונים ורחוקים זה מזה - תימצא נקודתן המשותפת של המחלוקות, הגישה העקרונית הכוללת

ודברים אלו שייכים גם לבית המקדש הנמצא "ושכנתי" בתוכם⁴⁹, לבחינת קדש הקדשים השוכנת במקדשו הפרטי של כל אחד מישראל - פנימיות דפנימיות הלב, בחינת יחידה שבנפש⁵⁰ - שבה אין שום ציור והגבלה, ועל-אחת-כמה וכמה שאין בה שום התפשטות (וענין זה נרמז⁵¹

(49) תרומה כה, ת, "וארז"ל* בתוכו לא נאמר אלא בתוכם" (לקוטי תורה נשא כ, ב).
(50) ראה לעיל ח"א שיחה ג לפרשת פקודי ס"ב. וש"נ.
(51) לקוטי תורה ראה כז, א.

(*) כן הוא בכ"מ בדא"ח. ולעת עתה לא מצאתיו אלא בראשית חכמה (ש' האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). של"ה ש' האותיות אות ל. מס' תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה - שכה, ב. שכו, ב. - ועוד.

(משיחת ש"פ מסעי תשד"מ
- לקוטי שיחות חלק כט, ראה א
בתרגום ללשון הקודש)

(52) כי גם היר"ד עצמה אינה בבחינת התפשטות - ראה לקוטי תורה שם. וראה לקוטי שיחות חי"ט ע' 419 ואילך. וש"נ.
(53) לקוטי תורה תצא לה, סע"ד. ושם הוא (גם) לגבי בחינת חיה.

שבמקדש היו נעלות יותר, היה גם המקום הגשמי גבוה יותר בגשמייתו.

משא"כ המשכן, אשר (עיקר) ענינו לא היה שהשראת השכינה שבו תחזור בתוך גשמיית העולם עד למין הדומם, הארץ, שאין למטה ממנו – הנה השראת השכינה בו וקדושתו כאילו נשארו כמציאות בפני עצמה, ולא נראו ובאו לידי ביטוי במקום הגשמי. ולכן, אע"פ שבמשכן היו חילוקים בדרגות הקדושה, מכל מקום, היה המשכן – במקומו בעולם הזה – כולו במישור, ולא מוגבה בהתאם למדרגת הקדושה; המשכן היה במישור ובהשוואה אחת אפילו עם מקום המדבר.

ו. עפ"י מובן גם הטעם שקדש הקדשים שבמקדש, המקום המקודש ביותר, לא היה נבדל בגובהו מהיכל המקדש:

ענין זה, שהקדושה והרוחניות של המקדש פועלות על העליה שבמקום הגשמי – ומטעם זה מקום אחד היה גבוה ממשנהו, בהתאם לחילוקים שבקדושתם – ניתן לאמרו לגבי מדרגות אלו בקדושה שבהן הדרגה התחתונה היא בערך לעליונה, הנעלית הימנה (רק) "בשמים עשרה מעלות" וכיוצא בזה; אבל כשמדובר במדרגה בקדושה הנעלית באי־ערוך (עד שהיא למעלה מגדר מעלה ומטה) – הרי, להיותה דרגה נעלית באי־ערוך, אין מקום לכך שהדבר יתבטא במספר מעלות, בגובה מדוד ומוגבל, וממילא – בגובה מקום גשמי.

וזהו החילוק שבין שאר חלקי המקדש ובין קדש הקדשים: בחלקי המקדש, החלק האחד נעלה ממשנהו, אבל ההפרש הוא בערך מסוים – כל חלק יש לו ערך לחלק ולמדרגת הקדושה הסמוכים לו – ובהתאם לחילוק הערך ביניהם, יש חילוק ביניהם גם במספר ובגובה המעלות שבין מקום למקום, כך שהאחד גבוה מחברו גם בגשמייתו.

אבל ב(קדושה של) קדש הקדשים, שהוא שלא בערך כלל לשאר חלקי המקדש, והוא

נעלה בכלל מגדר מעלה ומטה – שהרי שם היה במקום עצמו גילוי של (עצמותו ומהותו יתברך, שהוא) נמנע הנמנעות⁴⁵, ב"מקום הארון" (שאינו מן המדה⁴⁶) – הנה עילוי כזה אינו יכול להתבטא (אפילו בכעין רמז ודוגמא) בגובה של מקום גשמי, שהוא מדוד ומוגבל.

ז. ועוד ענין בזה – ובהקדים הדיוק בלשון הרמב"ם "כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשמים עשרה מעלות כו" ומהלך כל עזרת הנשים בשוה ועולה כו", היינו שהדברים מתייחסים (לא כליכך לגובה המקום מצד עצמו, אלא) לאדם המהלך ועולה.

ויש לומר שבכך מרמז הרמב"ם, שכאשר האדם "הולך" מדרגא לדרגא בכל המדרגות הללו בקדושה, הדבר מוכרח להיות באופן של "עולה" – להביא לעליה באדם עצמו; עליו להתרומם ולעלות מדרגא לדרגא⁴⁷.

אבל כשהנידון הוא מדרגות קדש הקדשים, אין זה באופן שהאדם הוא "הולך" ועולה, שהוא הולך ומתעלה בעליותיו בקדש, אלא הוא נמצא כולו בביטול במציאות לגמרי, "כולו בשוה"⁴⁸.

(45) ראה לקוטי שיחות ח"א ע' 319 ואילך. וש"נ.

(46) יומא כא, סע"א. וש"נ.

(47) להעיר מתורת העולה שם פ"ד. רפ"ו. ופ"י. ושם מבאר ג"כ הטעם שאין מעלות לעלות לחיל, וכן בין האולם ולמזבח, ומן ההיכל לקה"ק.

(48) מעין דוגמא לזה – ר' זירא צם מאה (מ') תעניתא דלשתכח תלמוד בבלי (ב"מ פה, א), שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי. כי בשכלים שבערך העליה מדרגא לדרגא היא ע"י לימוד ועליה נעלית יותר בשכל; משא"כ שכל שבאין ערוך, כמו החילוק דבמחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי (סנהדרין כד, א) לדרך הלימוד דירושלמי דאין תורה כתורת ארץ ישראל (ראה ספרי ר"פ עקב. ב"ר פט"ז, ד), צ"ל ביטול השנה הקודמת לגמרי. כמבואר בארוכה בספר המאמרים תש"ח ע' 121 ואילך. וש"נ.

העומדת בבסיס שיטתו של כל אחד מהחולקים. כך מבארות שיחות רבות את היסוד העקרוני המשותף למחלוקות שונות בין הבבלי לירושלמי, בין בית-שמאי לבית-הלל, ואף בין הרמב"ם לרמב"ן. בכך צועד רבנו ז"ע בדרכו של הגאון הרוצ'ובי, שאף הוא נודע בשיטה זו של גילוי עקרונות משותפים המיושמים בתחומים רבים ושונים.

ב. תורת אמת

ידועים דברי חז"ל ביחס למחלוקות בתורה: "אלו ואלו דברי אלקים חיים". האמת שבתורה אינה מצטמצמת לעמדת הלכה למעשה בלבד, אלא היא רחבה דייה כדי לכלול בתוכה את כל הדעות והשיטות – גם אלו שלא נקבעה הלכה כמותן. כל אלו חלק מהתורה הן, ומאחר שהתורה היא "תורת אמת" – כולן בכלל אמת הן.

רבנו ז"ע בשיחותיו עומד רבות על עיקרון זה כביטוי מובהק לאמונה בקדושת התורה ובנצחיותה, ואף מייחס לו משמעות מעשית: אמנם ההלכה, במובנה הראשוני והפשוט, נקבעת על-פי דעה אחת; אך במישור הרוחני של "תיקון הדעות", שבו ניתן לקבל את הדעות השונות מבלי שתהיה סתירה ביניהן – כל דעה שהובאה בתורה אינה רק אמת, אלא גם בסיס והנחייה לעבודת הבורא.

רבנו ז"ע אף מוסיף ומרחיב את תחולתו של עיקרון זה מעבר למקובל בדרך-כלל: לא רק דעות שנקטו בהם תנאים ואמוראים, אלא גם דעה שהובאה כאפשרות ונדחתה, "הוה אמינא" בלבד – מאחר שהוזכרה בתורה, אף היא בגדר "תורת אמת" היא (אמת הניתנת ליישום במישור הרוחני בלבד, כמובן); אפילו טענותיהן של אומות-העולם שהובאו בתורה – מן ההכרח שיש להן מקום בעומק ופנימיות הדברים.

והוא הדין לדברים שלא נאמרו במפורש בתורה, אך הם מהווים חלק ממבנה התורה. שגור היה בפיו של רבנו ז"ע: "סדר בתורה – אף הוא תורה". שום דבר בתורה אינו מקרי או מאולץ. אם פרשה מסוימת נכתבה במקום מסוים, או סיפור כלשהו הובא במסכת מסוימת – אין זה משום שלא היה מקום טוב יותר; מן ההכרח שישנה סיבה הקושרת את הדברים למקום זה, וסיבה זו אף היא חלק מ"תורת אמת" היא.

מכאן נובע חידוש נוסף שחידש רבנו, ומצוי לרוב בשיחותיו: פירושים שונים, רחוקים בתוכנם ככל שיהיו, שנאמרו על פסוק אחד – מן ההכרח שישנה שייכות תוכנית ביניהם, שאם לא-כן לא היו נאמרים על פסוק אחד; ושייכות זו – אף היא תורה היא.

ג. תורת חיים

רבנו זי"ע נהג לצטט תדיר את פתגמו של הבעש"ט על המשנה "הקורא את המגילה למפרע - לא יצא": הקורא את המגילה ואינו רואה בה אלא סיפור שאירע "למפרע", בעבר - לא יצא ידי חובתו, שכן מטרת קריאת המגילה אינה לשם סיפור בעלמא, אלא כדי להפיק ממנה לקחים והוראות לחיי האדם בעולמו.

רבנו זי"ע הרחיב עיקרון זה לכל פרט ופרט בתורה, בלי יוצא מן הכלל - בין אם המדובר הוא בחידושים בנגלה שבתורה, בביאורים עמוקים בפנימיות התורה, או בביאור פירוש רש"י על התורה לפי רמת ההבנה של "בן חמש למקרא". שום ביאור עניין בתורה אינו שלם אם אינו כולל גם הוראה לאדם בעבודתו את בוראו.

והיה רבנו זי"ע מוסיף ומטעים, שאין די בהוראה מיוחדת לאנשים מסויימים או לנסיבות מיוחדות: כל עניין ועניין בתורה - יש בו הוראה לכל אדם מישראל, מהגדול שבגדולים ועד הקטן שבקטנים, בכל המקומות, בכל הזמנים ובכל הנסיבות. בפרט היה רבנו זי"ע מדגיש את ההוראות המיוחדות לדורנו - דור "עקבתא דמשיחא" מחד גיסא, ודור הנאלץ להתמודד עם אתגרים וקשיים מסוג שמעולם לא היה לפניו - מאידך גיסא.

ואף עניין זה משתקף בסדרת ה"לקוטי שיחות": אין לך שיחה - ויהיה עיקר תוכנה אשר יהיה - שאינה מסתיימת בהוראה בעבודת האדם לבוראו; ובארבעת הכרכים הראשונים - זהו לרוב הנושא המרכזי של השיחה.

•

לא ניתן לסיים, כמובן, מבלי לציין את הנושא שבו ראה רבנו זי"ע את מטרת חייו, שמופיע בסיומה ובחותמה של כמעט כל שיחה משיחותיו, ושרבות מהן מוקדשות לו באופן בלעדי - ביאת המשיח והגאולה השלמה.

גם בתורת הגאולה והמשיח גילה רבנו זי"ע חידושים וביאורים רבים, החל מהגדרת אישיותו ותפקידיו של המשיח עצמו וכלה בתקופות השונות שיתקיימו לעתיד לבוא; וככל ענייני התורה, היתה תורת הגאולה עבורו "תורת חיים" - לא עיסוק תיאורטי בעניינים שיתרחשו איפעם בעתיד, אלא דיון מעשי מאין כמוהו, מתוך ציפייה לביאת המשיח "בכל יום שיבוא".

יהי רצון שבזכות העיסוק בתורתו של רבנו זי"ע, שהקדיש את כל ימיו, כל זמנו וכל כוחותיו למען הבאת המשיח והגאולה - נזכה במהרה לגאולה האמיתית והשלמה.

במישור אלא במעלה ההר" (חילוקי העליות שבחלקי המקדש) בא לידי ביטוי חידוש עיקרי במקדש ביחס למשכן - שבהיותו "המקום אשר יבחר ה'", פעלו המקדש וחלקיו על מקומו - על קדושת המקום.

ה. אבל עפ"ז צריך להבין:

לפי הנ"ל, שהעליות בשטח המקום הן בהתאם לדרגות השונות והעליות שבקדושת המקום, שככל שקדושתו של חלק זה במקדש נעלית יותר, היה (שטח) מקומו גבוה יותר - למה לא היו מעלות (ורכיבי מעלות) לעלות לקדש הקדשים?

הלא קדש הקדשים היה נבדל בקדושתו מכל חלקי הבית (כשמו - קדש לגבי הקדשים), וכמו שביאר הרמב"ם בפרק הבא³⁷, שהקדושה העליונה ביותר³⁸ היא בבית קדש הקדשים "שאינו נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה". ואם כן, היה עליו להיות גבוה (הרכה) יותר בשטח מקומו?!

והדבר יובן בהקדם הביאור בהפרש הנ"ל שבין המשכן והמקדש, לפי סגנון תורת החסידות³⁹:

המשכן, שהיה דירת עראי (כביכול) לקב"ה, היה עשוי מעצים (קרשים) - צומח, ומיריעות - (העשויות בחלקן ממין ה)חי (ורק הקרקע, שעליה הוקם המשכן לפי שעה, היתה דומם,

(37) פ"ז הכ"ב.

(38) כי חלק העליה שהיה מכוון על קדש הקדשים ש"אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע לידע כו" (שם הכ"ג) אינה עליה בקדושה לגבי קדש הקדשים - עי' לשון הרמב"ם שם (שלא כתב כמו בשאר שלפנ"ז "מקדש ממנו"). והרי מפורש ברמב"ם (לעיל הכ"ג) דרך "עשור קדושות הן בארץ ישראל וזו למעלה מזו". ובקרת ספר שם "דאע"ג דעליות לא נתקדשו כו' עליות היכל נתקדשו . . . וקדושתה שלא יכנסו שם ללא לצורך דהא קדושת היכל נמי היא כו". וראה תו"ט - מדות פ"ד מ"ה; כלים ספ"א ד"ה קדש הקדשים.

(39) תורה אור ר"פ יגש. תורת חיים יגש שם פ"ח. סודר כא, ב. ועוד. וראה לקוטי שיחות ח"ו ע' 17 ואילך. ח"ט ע' 62 ואילך. ובכ"מ.

עפר⁴⁰): משא"כ בית המקדש, שהיה "דירת קבע" של הקב"ה, היה בנוי בעיקר מאבנים ("ואין בונים בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים")⁴¹ - דומם, שלמטה מסוג הצומח והחי.

והטעם בזה מבואר: (עיקר) ענינו של המשכן היה (לא כליך לפעול שינוי קבוע בגשמיות העולם, אלא) "לשקף" את סדר ההשתלשלות של העולמות⁴². ולכן היה בנין המשכן בהתאם לאופן שבו נמשכים העניינים בסדר ההשתלשלות: מכסה המשכן למעלה היה ממין חי, וכן יריעות העזים שלמטה ממנו (ורובן של) היריעות שלמטה מהן. למטה מזה, מיעוטא דיריעות המשכן וחלקי המשכן התחתונים, קרשי המשכן, היו ממין הצומח. ולמטה אף מזה, האדנים וקרקע המשכן, היו מכסף ועפר, מין הדומם.

היתרון והחידוש שבבית המקדש (ביחס למשכן) הוא בכך שעליידו נשלמת הכוונה "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"⁴³ דוקא, היינו, שהקדושה, השראת השכינה, תומשך בתוך העולם ותחדור בו, עד לדרגא הכי פחותה שבגשמיות העולם - סוג הדומם, שחיותו ורוחניותו אינן נראות בגלוי.

ומאחר שענינו של בית המקדש הוא להמשיך את השראת השכינה בעולם באופן שהקדושה תחדור בתוך הגשמיות ותעלה אותה, לפיכך התבטא הדבר גם במציאותו הגשמית של העולם גופא - בכך שהמקום שבו עמד בית המקדש היה בהר, למעלה מהמקומות שסביבו⁴⁴; וככל שהעליה ומדרגת הקדושה

(40) כן הוא בתורה אור. וצ"ע שלא נזכרו שם האדנים שהיו דומם. ובתורת חיים שם צב, ג; ושם צג, ב; ובחנית אדני הקרשים דמשכן מדומם דכסף.

(41) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ט.

(42) ראה בחיי תרומה כה, ט. ועוד. תורת העולה לרמ"א ח"א באריכות. ולהעיר מתניא פל"ד.

(43) נתחומא נשא טז, וראה גם במדבר פ"ג, ו.

(44) ראה ובחים נד, ב (וש"נ): מלמד שבית המקדש גבוה מכל א"י וא"י גבוהה מכל ארצות. וראה להלן ובחים שם - הובא בפרש"י ברכה לג, יב.

ונסעו משם²⁸, לא נשאר שום קדושה במקום הראשון²⁹ (ובדוגמת הסתלקות הקדושה מהר סיני לאחר מתן תורה³⁰, "במשוך היובל המה יעלו בהר"³¹);

משא"כ בבית המקדש³², הרי הדין הוא כפס"ד הרמב"ם³³ ש"מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אע"פ שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה", כי המקום עצמו נתקדש ("מפני השכינה"³⁴) – "המקום אשר יבחר גו" – הבחירה היא במקום,

(28) ראה מנחות צה, סע"א (וש"נ). ובכ"מ. וראה הערה הבאה.

(29) ראה תורה בשילה (יומא מד, א) דמפרש עפ"י השק"ט בשבועות שם. עיי"ש. ולהעיר שבת"ס שם "אכל במשכן לאחר שנסעו משם ופירקוהו והעמידוהו במקום אחר אין חייבין על מקומו הראשון" (וראה פ"י רגמ"ה מנחות שם "שאינן ראויים להכנס לאותו מקום שהיה ביה אהל מועד מפני שהיה קדוש"). וראה אמבואה דספרי נשא שם. ואכ"מ. וראה הערה הבאה.

(30) ראה תענית כא, ב: שכן מצינו בהר סיני שכל זמן כו' וכן מצינו באהל מועד כו'.
(31) יתרו יט, יג ובפרש"י שם.

(32) ראה מ"ק ט, א (ועד"ז שבועות טז, ב): משכן שאין קדושתו קדושת עולם... מקדש שקדושתו קדושת עולם*. וראה ר"ח שם. ובס"י יומא שם. ובח"י הרמב"ן שבועות שם: ואפשר דמאי קדושתו קדושת עולם שמאחר שנבחר הבית שוב לא השרה הקב"ה שכינתו במקום אחר אע"פ שחרב, משא"כ במשכן שנבחר אח"כ מקדש. וראה חידושי הרשב"א והריטב"א שם.

(33) הל' בית הבחירה פ"ו הט"ו.
(34) שם הט"ו. – ולהעיר שנקראת כך "על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כו'" (תניא פמ"א – נו, ב).

וכבר נת' כמ"פ שקביעות קדושת שכינה במקום באה מצד מעשה הקידוש שקדשה שלמה (שם ה"ד). ראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 206 ובהע' 49 שם. ועוד.

(*) להעיר עד"ז משיעור הרמב"ם דיוס ג' דשבוע זה (תשד"מ [השנה שבה נאמרה השיחה ויצאה לאור]) – הל' נזירות (פ"ה ה"ג) – החילוק דמיר וכהו, "שזה (מיר) קדושתו קדושת שעה (ואפילו היה מיר עולם), והכהו קדושתו קדושת עולם". וראה דב"ז ולח"מ שם.

ולכן הקדושה קבועה שם (לעולם ועד)³⁵.

ד. עפ"ז מובן הטעם שדין זה ש"המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר", ופרטי החילוקים בעליות ממקום למקום שבבית המקדש, הם חידוש שהיה במקדש דוקא:

דוקא במקדש, שבו הקדושה היא בשייכות למקום גופא – המקום הוא "מקום אשר יבחר ה' גו" – יתכן לומר שחילוקי הקדושה שבמקדש יוצרים חילוקים במקום המקדש, בגובה השטח שבו נבדל מקום אחד ממשנהו, כי קדושת המקום שבבית המקדש אינה (רק) קדושה כללית, אשר חלה בשווה בבית המקדש כולו, אלא יש חילוקי דרגות בקדושת המקום בהתאם לדרגות הקדושה של חלקי הבית – ההיכל, העזרה.

[וגם הקדושה המיוחדת של המקום הפרטי קבועה לעולם – "אע"פ שאין שם בית בנוי", כמובן (גם) מדברי הרמב"ם הנ"ל, ש"אוכלין קדשי קדשים (שמקום אכילתם בעזרה בלבד)³⁶ בכל העזרה אע"פ שהיא חריבה כו"'].
משא"כ המשכן לא היה באופן של קביעות במקום – לא היה זה "מקום אשר יבחר ה'", אלא קדושתו היתה (בחלקי) אהל מועד, הקדשים והיריעות וכו' – ולכן החילוק שבין קדושת חלקי המשכן לא נמשך ולא נקבע וחל על המקום במדבר שבו היתה (באופן ארעי) חניית המשכן.

ומטעם זה היה מקום המשכן "במישור" – היינו שבשטח המשכן גופא לא היו חילוקים בין מקום (חלק) אחד במשכן למשנהו.
ולכן הדגיש הרמב"ם חילוק זה שבין המשכן למקדש – אף שישנם כמה וכמה חילוקים ביניהם (כנ"ל) – כי דוקא בזה ש"המקדש כולו לא היה

(35) ואין בכל הנ"ל סתירה למבואר בלקוטי שיחות חכ"א ע' 151 עד"ז לגבי המשכן – כי שם המדובר לא במקום המשכן, כי אם בחלקי המשכן.

(36) ראה רמב"ם סג, א. וש"נ. ספרי קרח יח, י. וראה לשון הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"ג.

ראה ג'

סוגיא בפרשה

מדוע נבנה המקדש דווקא "במעלה ההר", בניגוד למשכן שהיה מישורי? • מדוע לא היו מדרגות שהובילו לקודש הקדשים? • מדוע מתאר הרמב"ם את הפרשי הגובה במקדש מנקודת מבטו של האדם דווקא? • חלות הקדושה על הקרקע – רק במקדש ולא במשכן • ביאור נרחב על ההבדלים בין קדושת המשכן לקדושת המקדש – בדרך ההלכה ועל-פי תורת החסידות

שחזר ופירש שם גם אצל "הדברים... בבנין הבית":

"ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית, עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנה כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש". ומובן מפשטות לשונו, שה"דברים" שהם "עיקר בבנין הבית" הם כעין מעשה המשכן ובדומה אליו.

[ועל-דרך-זה כתב להלן בהלכות בית הבחירה, לגבי "שלש מחנות" שהיו במדבר, שיש גם "כנגדן לדורות"].

ולכן היה מקום לומר, שכשם שהמשכן כולו היה (בפשטות) בשטח ישר, ולא היה בו חלק אחד הגבוה מחברו, כך היה גם המקדש באופן זה.

ולפיכך פתח הרמב"ם: "המקדש כולו לא

א. כתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה: "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר (והולך ומבאר את פרטי החילוקים והעליות כו' –) כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה. ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשמים עשרה מעלות כו' ומהלך כל עזרת הנשים בשוה ועולה ממנה לעזרת ישראל שהוא תחלת העזרה בחמש עשרה מעלות כו' ומהלך כל עזרת ישראל בשוה ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה כו' ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח כו' ועולה משם לאולם בשמים עשרה מעלות כו' והאולם וההיכל כולו בשוה".

הטעם שפתח הרמב"ם דבריו ב(הוספת) צד השלילה – "המקדש כולו לא היה במישור (אלא במעלה ההר)", ולא הסתפק בתיאור הצד החיובי בלבד, "המקדש כולו היה במעלה ההר" – יש לומר:

מאחר שלדעת הרמב"ם קיום המצות-עשה "ועשו לי מקדש" בבנין בית המקדש היה בהמשך ל"משכן שעשה משה רבינו (במדבר)", כמו שכתב בתחילת הלכות בית הבחירה, וכמו

(1) פ"ו ה"א"ד.

(2) תרומה כה, ח.

(3) רפ"א. וראה בארוכה לקוטי שיחות חט"ו ע' 302.

וש"נ. חכ"א ע' 149. ובנסמן בהערות שם.

(4) הל' בית הבחירה פ"א ה"ה.

(5) ראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 306. וש"נ. וראה גם קריית ספר למב"ט על הרמב"ם שם פ"ד.

(6) פ"ו ה"א.

(7) לכאורה י"ל שזהו דיוק לשון הרמב"ם כאן "המקדש כולו", כי מאחר שכבר כתב (פ"א ה"ה) שרק ההיכל (קדש קה"ק ואולם) והעזרה (היינו עזרת ישראל, וכלשוננו כאן ה"ב: עזרת ישראל שהוא תחלת העזרה) נקרא מקדש (שהם

היה במישור (כמו המשכן), אלא במעלה ההר.

ב. ספר היד החזקה תוכנו "הלכות הלכות". ומובן, שתיאור הרמב"ם "המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר" אינו רק מפני שכן היתה צורת הבית בפועל – שמאחר שהמקדש היה בנוי על הר ההולך ועולה בשיפוע, היה הכרחי לבנות את חלקי הבית זה למעלה מזה – אלא זהו ענין של הלכה¹³ ב"מקדש כולו".

בדוגמת המשכן), וכאן הרי מפרש "ועולה מן החיל לעזרת הנשים כו.", ("שהחיל ועזרת נשים מעלה יתירה בבית עולמים" – רמב"ם שם פ"ו ה"א) – לכן הוצרך להקדים "המקדש כולו", היינו "מקדש" במובנו הכללי*.

אבל יש לדחות שגם ב"מקדש כולו" כוונתו לחלקי המקדש שנקראים מקדש (שם פ"א ה"ה) היינו מעזרת ישראל ולפנים (הנמנה כאן ה"ג ואילך). ואכ"מ. וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך ביהמ"ק. וראה לקמן הערה 14.

8) נוסף על העיקר שאין זה זה הכרח גמור, שהרי כמו שמהלך עד סוף החיל בשווה וכל עזרת הנשים וכו' בשווה (ולא בשיפוע), כך יכול להיות משך כל המקדש כולו.

9) ראה קרית ספר כאן רפ"ו. וראה שם גם בפ"ה.

10) דאם נאמר שכונת הרמב"ם ב"ד הלכות הראשונות בפ"ו היא – רק הקדמה לזה שמסיים בהלכה ה' נמצא גובה קרקע ההיכל על קרקע כו' ומפני זה עשו כותל שעל גבי שער זה נמוך כדי שיהא כהן כו", (וכ"מ מפיה"מ להרמב"ם מדות פ"ב מ"ד וד') – לא הוצרך הרמב"ם להאריך כ"כ בד' הלכות הראשונות, כי אם לומר כמה גבוה עזרת נשים מן החיל; עזרת ישראל מעזרת נשים, וכו'. או שהיה מספיק רק מ"ש בה"ה.

11) וראה לעיל הערה 7.

(*) ראה יבמות ו, ב (הובא ברמב"ם כאן פ"ו ה"א ע"ש); איזו היא מורא מקדש לא יכנס אדם בהר הבית כו'. וראה בכו"מ פ"א מ"ט דג' בית ה' אלקיך, וברד"ק יחזקאל (מ, ה) שההר בכללו נקרא בית המקדש. וראה מאירי יבמות ז, ב דביאר המחלוקת דח"ק ור"י אם עזרת נשים בכלל מקדש (וטמא הנכנס חייב כרת) או לא הוי בכלל מקדש. וראה שם ד"ש פוסקים שאף עזרת נשים בכלל כרת כו'. ושם (בזחלק הפסקים ו, א) דמצות מורא מקדש אינה אלא מפתח העזרה ולפנים כו' ומד"ס אף בהר הבית כן הוא מן התורה. . ואין קריו מקדש. וראה שו"ת אבני נזר י"ד ח"ב סתניא אות כ ואילך. ואכ"מ.

– ובשני הפרטים, הן בשלילה והן בחיוב: "המקדש כולו" (א) צריך להיות שלא במישור – "לא היה במישור", (ב) "אלא (צריך להיות) במעלה ההר".

ותירה מזו יש לומר: מדיוק לשון הרמב"ם "לא . . אלא" – ולא "המקדש כולו היה במעלה ההר ולא במישור" – משמע¹² שאין זה ענין של לכתחילה בלבד, אלא זהו תנאי לעיכובא¹³.

אבל צריך להבין: מאחר שבנין המקדש הוא המשך של מצות ועשו לי מקדש, שקיומה התחיל במשכן, ו"הדברים שהן עיקר בבנין הבית" הם בדוגמת הדברים שבמשכן, כנ"ל – מהו ההסבר לכך שבענין זה צריך המקדש להיות שונה מן המשכן?

ואע"פ שבית המקדש היה שונה מן המשכן בריבוי פרטים, החל במדת המקדש ובכמה וכמה פרטים בגוף הבנין – הרי: א) גם בהם צריך למצוא טעם; ב) בכמה מהם הטעם פשוט, כגון – המקדש היה בנוי (גם) מאבנים וכיוצא בזה, גדול וגבוה הרבה יותר מהמשכן וכו', כיון שעמד לדורות במקום אחד, וכיוצא בזה; ג) בענין זה דוקא מצינו הדרגה, ובפרטיות גדולה, ש"המקדש כולו לא היה במישור (כמו המשכן) אלא במעלה ההר וכו'".

ג. ויש לומר הביאור בזה:

12) להעיר מתוד"ה מתני' דלא (מנחות פג, ב).

13) ו"ל שתלוי בהנ"ל (הערה 7) בפ"י "המקדש כולו", ואם "הכל בכתב גוי" קאי (גם) על כל (הפרטים) הר הבית (ראה הערה הבאה), ואם כל הפרטים שבהכל בכתב גוי", הם למצוא לא גם לעיכובא. ואכ"מ.

וראה ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 453.

14) כי אף ש"הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" (דברי הימים"א כח, יט), ד"כל מלאכת התבנית (ש)הודיעו הקב"ה כו" (פרש"י סוכה נא, סע"ב. וראה גם ירושלמי מגילה פ"א ה"א); ותירה מזו: בסוכה שם מוכח, דנאמר זה לא רק על העזרה ומבנים (וראה פרש"י שם. וראה פרש"י דברי הימים"א שם) – מ"מ אין לומר כסתם ענין שהוא גז"כ ואין ע"ז שום הסברה. וראה קרית ספר שם ספ"ד.

והחילוק ביניהם בגדר הקדושה הוא: במשכן היתה חלות הקדושה (בעיקר) בבנין וחלקיו – הקרשים והיריעות כו' (שנמשחו בשמן המשחה¹⁴ והיו קבועים), ובהם לא היה שום שינוי; אבל בבית המקדש היתה גם¹⁵ "קדושת מקום"¹⁶ – עצם מקום המקדש נתקדש, ובשני ענינים: א) דוקא בנוגע לבית המקדש נאמר בפרשתנו¹⁷ "המקום אשר יבחר ה' אלקיכם בו"; ב) היה מעשה קידוש של קרקע (רצפת) המקדש כו'¹⁸.

ואע"פ שגם בנוגע למשכן נאמר בכתוב¹⁹ (לגבי סוטה) "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן" – הרי: א) היה זה רק ארעי – "לפי שעה"; ב) אפילו באותה שעה – לא היה זה מחמת קדושת המקום²⁰ והקרקע מצד עצמם, אלא מצד אהל מועד (היריעות והקרשים) – המשכן שעמד על קרקע זו.

ומהאי טעמא יש חילוק בין מקום המשכן למקום המקדש, שבמשכן, לאחר שפרקוהו

21) תשא ל, כו. פקודי מ, ט. וראה שבועות טז, ב.

22) ראה מהרש"א שם טז, א: לא היה למשכן שום קביעות מקום ולא הוה צריך לקדש המקום בהיקף ב' תודות ובשירי מנחה אלא שהמשכן נתקדש במשיחה אבל . . בבנין בית המקדש שנקרא נחלה בעי לקדושת המקום (עיי"ש, ועד"ז כתב בנוגע לשילה: שהוא מקרי מנחה בקביעות מקום כו' ע"כ הוה צריך לקדש המקום. וראה בנסמן לקמן הערה 24). וראה תוס' שבהערה הבאה, לקמן הערה 27.

23) ראה תוד"ה או אידי שבועות טז, ב – בפ"י רבינו חיים כהן.

24) פרשתנו ינ, יא, ספרי ופרש"י שם. וראה בארוכה לעיל ח"ג שיחה א לפרשתנו. וש"נ.

25) ראה זבחים כד, א בפרש"י ותוס' שם. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"י ובמפרשי הרמב"ם שם.

26) נשא ה, יז.

27) ראה ספרי נשא שם "מגיד הכתוב כו' מפני שהמקום מקדשו". אבל ראה אמבואה דספרי לספרי זוטא שם, דהכוונה בזה רק שמזמינו שיהיה ראוי למי סוטה. עיי"ש. ולהעיר מהדריעה בסוטה טו, סע"ב (וראה פרש"י שם) דא"צ להניח בקרקע ההיכל.

חילוקי המקומות שהיו במקדש "במעלה ההר" – כך שהחילוק מחלק אחד לחברו היה באופן של עליה במעלות – הם בהתאם לכך שבכל אחד ממקומות אלו היתה תוספת ועליה בקדושה ביחס למקום שלפניו (כמו שכתב הרמב"ם בפרק הבא²¹). ועפ"ז יש לומר, שדין זה ש"המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר" נובע מעליות הדרגות שבקדושת המקדש: כל חלק שבמקדש הגבוה בשטח מקומו, יש בו קדושה נעלית יותר²².

ולכן דין זה הוא רק במקדש ולא במשכן – כי ענין זה, שחילוקי הדרגות שבקדושה יוצרים דין לגבי שטח מקומם, הוא בהתאם לגדר הקדושה שנתחדש במקדש (לגבי קדושת המשכן).

ההסברה בזה:

ישנו חילוק עיקרי בין המשכן ובין בית המקדש: המשכן היה בנין ארעי, כמו שכתוב²³ "ואהיה מתהלך באהל ובמשכן", ובלשון הרמב"ם ה"ג"ל – ש"המשכן שעשה משה . . היה לפי שעה"; משא"כ בית המקדש היה "דירת קבע"²⁴, ובלשון הרמב"ם²⁵: "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה²⁶."

15) פ"ו הט"ז ואילך.

16) אבל לא כל מקום המקדש יותר גבוה יותר בשטח. – ראה לקמן בפנים (ס"ה ואילך) בנוגע לקה"ק. ויל"ע בנוגע לחיל שלדעת הרמב"ם "מהלך עד סוף החיל בשוה". וכן צ"ע בנוגע לבין האולם ולמזבח, שאין שם מעלות, אף ש"בין האולם ולמזבח מקדש ממנה (מעזרת כהנים)" (שם פ"ז ה"כ). וראה לקמן הערה 47.

17) שמואל"ב ז, ו. ראה שהש"ר פ"א, טז (ג). תורה אור ר"פ ויגש.

18) ראה שהש"ר שם. תורה אור שם.

19) שם פ"א ה"ג.

20) וראה בארוכה לעיל ח"א שיחה ג לפרשת פקודי ס"ז ואילך.

(*) וראה לעיל בשולי הגליון להערה 7.